

บทที่ ๘

ทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ที่มีต่อพระพุทธศาสนา

พระมหาศักฎา สุมนโน
อาจารย์จรรยา วังงาม

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

เมื่อได้ศึกษาเนื้อหาในบทนี้แล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

- อธิบายทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ที่เห็นพ้องกับพระพุทธศาสนาได้
- อธิบายทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ที่เห็นต่างกับพระพุทธศาสนาได้

ขอขยายเนื้อหา

- ทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ที่เห็นพ้องกับพระพุทธศาสนา
- ทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ที่เห็นต่างกับพระพุทธศาสนา

ความนำ

ทัศนะคืออะไร ทัศนะ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทัศนะ” ไว้ว่า ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคล สิ่งของ การกระทำหรือสถานการณ์ต่างๆ

ทัศนะมีลักษณะเป็นอย่างไร อุดุลย์ นามสอน (๒๕๔๒, น. ๑๑) ได้กล่าวถึงทัศนะว่า เป็นความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งหนึ่ง อาจเป็นการพูด การเขียน หรือการปฏิบัติงานก็ได้ โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งแนวทางปฏิบัติหรือทำที่สิ่งแวดล้อมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหมายถึงความคิดเห็น ความรู้สึก เจพาทัวของบุคคลที่สนองต่อคำถามในแบบสอบถามความคิดเห็น โดยไม่มีผู้วินิจฉัยว่าถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดีทัศนะมีความสำคัญและมีการนำไปใช้อย่างไร^๑ ได้ให้ความหมายทางจิตวิทยาว่า ทัศนะมีความสำคัญคือพฤติกรรมมนุษย์ในแง่ที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจถึงข้อเท็จจริงต่างๆ รวมทั้งศึกษาถึงการพัฒนาความสามารถทางทักษะ ทางสติปัญญาและการใช้วิจารณญาณของมนุษย์เพื่อประกอบการตัดสินใจไว้ดังนี้ คือ การยอมรับว่าการเรียนรู้ของมนุษย์จะเริ่มต้นจากในระดับง่าย ๆ ก่อน แล้วเพิ่มความสามารถในการใช้ความคิดและการพัฒนาสติปัญญาเพิ่มขึ้นตามลำดับโดยแบ่งออกเป็น ๕ ชั้น ดังนี้

๑. ความรู้ (Knowledge) เป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ อาจจะโดยการนึกได้ มองเห็น ได้ยินหรือได้ฟัง ความรู้ในขั้นนี้ประกอบด้วย คำจำกัดความ ความหมายข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหา มาตรฐานเหล่านี้เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าความรู้นี้เป็นเรื่องของการจำได้หรือระลึกได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อนและไม่ต้องใช้สมองมากนัก ดังนั้น การจำได้จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญทางจิตวิทยาและขั้นตอนที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมิน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ใช้ความคิด และความสามารถด้านสมองเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับโดยที่มาจากความรู้นั้น จอห์น โฮสเปอร์ นักปราชญ์ผู้มีชื่อเสียงอธิบายไว้ว่าความรู้มีที่มา ๔ ทาง คือ จากประสบการณ์จริง จากเหตุผล จากผู้รู้ และจากการหยั่งรู้

๒. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นพฤติกรรมขั้นต่อจากความรู้ขั้นตอนนี้จะต้องใช้ความสามารถทางสมองและทักษะในขั้นสูงจนถึงระดับของ “การสื่อความหมาย” ซึ่งอาจทำได้ทั้งที่เป็นการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์มาก เกิดขึ้นหลังจากบุคคลได้ทราบข่าวสารต่างๆ แล้ว โดยการฟัง เห็น อ่าน หรือเขียน ความเข้าใจนี้อาจจะแสดงออกในรูปของการใช้ทักษะหรือการแปลความหมายต่างๆ เช่น การบรรยายข่าวสาร โดยใช้คำพูดของตนเองหรือการ

^๑ ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ๒๕๒๐, น. ๑๐-๑๔.

แปลความหมายจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง โดยคงความหมายเดิมเอาไว้หรือเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือการใช้ข้อสรุปหรือการคาดคะเนได้เช่นกัน

๓. การนำไปใช้ (Application) ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้นี้เป็นพฤติกรรมขั้นที่สาม ซึ่งต้องอาศัยความสามารถหรือทักษะทางด้านความเข้าใจดังกล่าวมาแล้ว การนำความรู้ไปใช้นี้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การแก้ปัญหาที่ตนเองซึ่งเมื่อทำการพิจารณาจะเห็นได้ว่าความเข้าใจในหลักทฤษฎี วิธีการต่างๆ จะถูกนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

๔. การวิเคราะห์ (Analysis) ความสามารถในการวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมที่ช่วยให้ความสามารถแยกภาพรวมออกเป็นส่วนย่อย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่เด่นชัดยิ่งขึ้น แบ่งเป็นชั้นย่อยๆ ได้ ๓ ชั้นด้วยกัน

๑) ความสามารถแยกแยะองค์ประกอบของปัญหาออกเป็นส่วนๆ

๒) ความสามารถในการเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบ

๓) ความสามารถในการมองเห็นหลักของการผสมผสานปัญหาที่มีองค์ประกอบย่อยมากมายหลายส่วนมารวมเข้าเป็นกรอบโครงสร้างที่แน่ชัดโดยทั่วไปแล้วความสามารถนี้จะเกิดจากการนำเอาประสบการณ์ในอดีตมารวมกับประสบการณ์ในปัจจุบัน และนำมาสร้างเป็นกรอบที่มีระเบียบแบบแผน ความสามารถในการสังเคราะห์เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์หรือความคิดริเริ่ม จึงต้องอาศัยความสามารถขั้นต่างๆ หลายๆ ขั้นดังกล่าวแล้ว กล่าวคือ จะต้องมีความเข้าใจในการนำความรู้ไปใช้ และความสามารถในการวิเคราะห์มาประกอบกัน

๕. การประเมิน (Evaluation) ความสามารถในการประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการให้ค่าต่อความรู้สึกหรือข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งจะต้องใช้เกณฑ์หรือมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นส่วนประกอบในการประเมินผลมาตรฐานนี้อาจจะออกมาทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณและมาตรฐานที่ใช้นี้อาจมาจากที่บุคคลนั้นตั้งขึ้นเอง หรือมาจากมาตรฐานที่มีอยู่แล้ว ความสามารถในการประเมินผล นอกจากจะเป็นความสามารถขั้นสุดท้ายแล้วยังเป็นตัวเชื่อมสำคัญของพฤติกรรมด้านอื่นๆ อีกด้วย ความสามารถในการประเมินนี้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในขั้นตอนสุดท้ายเสมอไปแต่อาจจะอยู่ในขั้นตอนของความสามารถหรือทักษะต่างๆ ในฐานะที่ทักษะก็เป็นความรู้อย่างหนึ่งจึงมีความจำเป็นต้องรู้ว่าความรู้คืออะไร (What is knowledge ?) ความรู้ของมนุษย์ ^๒

๘.๑ ความรู้ของมนุษย์

๘.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

^๒ จักรกฤษณ์ อุทโร : ๑-๔.

ญาณวิทยา (epistemology) หมายถึง ศาสตร์หรือทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้แท้ หรือความรู้ที่มีระบบ ในทางปรัชญา ความรู้ต้องเป็นความรู้ในความจริง เพราะฉะนั้นปัญหาญาณวิทยา จึงไม่ใช่เพียงว่า ความรู้คืออะไร แต่ยังเกี่ยวพันกับความจริงด้วย เช่น อะไรคือสิ่งที่เรารู้ มนุษย์รู้ความจริงได้หรือไม่ โดยวิธีใด ความจริงเป็นสิ่งสัมพัทธ์ (Relative) หรือเป็นสิ่งสัมบูรณ์ (Absolute) เป็นต้น

๘.๑.๒ โพรตาгорัส (Protagoras): มนุษย์คือมาตรการสำหรับทุกสิ่ง (Man is the measure of all things) : ความรู้และความจริงเป็นอัตวิสัย

โพรตาгорัสเห็นว่าสิ่งที่เรียกว่า “ ความรู้ ” นั้นเป็นเพียงความเห็นหรือทัศนะของแต่ละคน (Subjective Opinion) ความรู้ขึ้นอยู่กับผู้รู้แต่ละคน สิ่งที่ดูเหมือนเป็นความจริงสำหรับคนหนึ่งๆ ก็จะเป็นจริงสำหรับคนๆนั้น ไม่มีความจริงปรนัย (Objective truth) ที่ใช้และยอมรับได้สำหรับทุกคน ดังนั้น สำหรับโพรตาгорัส ความรู้ที่เป็นสากล แนนอนตายตัวสำหรับทุกคนจึงไม่มีอยู่แม้กระทั่ง “ความฝันก็อาจเป็นจริงได้สำหรับผู้ฝัน” กล่าวได้ว่าความจริงในทัศนะของโพรตาгорัสเป็นสิ่งสัมพัทธ์ คือ เปลี่ยนแปลงได้ ไม่ตายตัว ไม่จริงแท้แน่นอน ของโพรตาгорัส ยังเสนออีกว่า มนุษย์ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปแสวงหาความรู้ที่เป็นสากลเพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกันเขาไม่เชื่อว่ามนุษย์จะสามารถมีความรู้ในสิ่งเป็นจริงสูงสุด (Absolute Reality) ในฐานะนักคิดในลัทธิประสบการณ์นิยม (empiricism) โพรตาгорัส เน้นประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส และเชื่อว่าประสาทสัมผัสเป็นสิ่งจริง (seeing is believing) การศึกษาไม่ใช่วิธีการเพื่อค้นหาว่าสิ่งใดจริงหรือเท็จ ครูอาจารย์ก็ไม่ใช่ผู้ที่จะบอกหรือแสดงความจริง เป็นเพียงผู้ชักชวนให้ผู้เรียน “ยอมรับ” คำพูดหรือคำเชื่อของครูอาจารย์เท่านั้น ส่วนการตัดสินใจยอมรับเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล

โสคราตีส (Socrates)

โสคราตีส เชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งสัมบูรณ์ คือ เป็นสากล เทียงแท้แน่นอน เป็นความรู้ในความจริง และมีความรู้ชนิดเดียวคือ ความรู้ชนิดที่ทำให้ผู้รักความจริง เกิดทุนคุณธรรม สามารถคิดและทำได้ถูกต้อง โสคราตีสเชื่อว่า ผู้มีความรู้จะไม่เป็นคนเลวโดยเด็ดขาด ส่วนผู้ที่ยังทำผิด ก็เพราะเขาไม่มีความรู้ มีแต่เพียงความเห็น จึงอาจผิดพลาดได้เป็นธรรมดา ผู้มีความรู้ทุกคนสามารถเข้าถึงความจริงได้ตรงกัน เพราะความรู้หรือความจริงเป็นสิ่งที่มืออยู่ในตัวมนุษย์อยู่แล้ว เรียกว่าเป็นความรู้ก่อนประสบการณ์ (Apriori Knowledge) ดังนั้นสิ่งที่ถูกรู้ คือ ตัวเรา มิใช่โลกภายนอก คนเราต้องศึกษาตนเอง (Know Thyself) ให้เข้าใจแล้วจะพบความจริง

วิธีการที่โสคราตีสใช้ในการศึกษาตนเองก็คือ การคิดตรึกตรองในขณะจิตสงบ และอีกวิธีหนึ่งคือ การถาม-ตอบ หรือที่เรียกว่า วิธีการของโสคราตีส (Socratic Method) ประกอบด้วย

๑. สงสัยลังเล (Skeptical) โสคราตีสจะเริ่มต้นด้วยการยกย่องคนอื่น พร้อมกับขอร้องให้ช่วยอธิบายเรื่องที่ยังไม่กระจ่างให้ฟัง เช่น ความรัก ความงาม คุณธรรม ความยุติธรรม ความรู้ เป็นต้น

๒. สนทนา (Conversation) โสคราตีสจะเป็นผู้ตั้งคำถามให้คู่สนทนาเปิดเผยความจริงที่มีอยู่ในตัวเองออกมา โดยมีเขาเป็นเพียงผู้ช่วยไม่ใช่ผู้นำความรู้ไปให้ เพราะความรู้ไม่ใช่สิ่งใหม่ ขอเพียงนำออกมาให้ถูกวิธี

๓. หาคำจำกัดความ (Conceptional หรือ definitional) โสคราตีส เชื่อว่าความจริงมาตรฐานจะแฝงอยู่ในคำจำกัดความ หรือคำนิยาม ที่สมบูรณ์ เช่น ความยุติธรรม หากเรายังไม่รู้ว่าความยุติธรรมคืออะไร เราก็คงไม่เข้าใจและไม่รู้จักว่าการกระทำโดยยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรม เป็นต้น ดังนั้นการสนทนาจึงเป็นการเสนอคำนิยามศัพท์ และพยายามขัดเกลาคำนิยามนั้นให้บกพร่องน้อยที่สุด

๔. ทดสอบด้วยการลงมือปฏิบัติ โดยใช้วิธีการยกตัวอย่างที่มีสภาพแวดล้อมต่างกันมาช่วยโต้แย้งเพื่อขัดเกลาคำนิยาม คำนิยามใดที่ยังโต้แย้งได้ก็แสดงว่ายังไม่สมบูรณ์ จะต้องหาคำจำกัดความที่ทุกคนยอมรับโดยไม่มีข้อแย้ง

๕. สรุปกฎเกณฑ์ไว้เป็นมาตรฐาน เพื่อนำไปใช้อ้างอิงต่อไป รวมถึงการพิสูจน์คำนิยามดังกล่าวด้วย

พลาโต (Plato) : การเรียน คือ การทบทวนความรู้เดิม

ในทัศนะของพลาโต ความรู้ไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ หากเป็นสิ่งที่เรามีมาก่อนแล้ว (Apriori) ดังนั้น ผู้มีความรู้คือ ผู้ที่จิตของเขาได้สัมผัสกับ “แบบ” ซึ่งเป็นความจริงสูงสุด ส่วนการรับอื่นๆ เป็นเพียงความเชื่อหรือความเห็น มิใช่ความรู้

พลาโตเสนอว่า จิตหรือวิญญาณดั้งเดิมของมนุษย์ ซึ่งเป็นอมตะนั้นคุ้นเคยกับ “แบบ” ดีอยู่แล้ว แต่เมื่อจิตมาคลุกคลีกับโลกแห่งวัตถุทำให้หลงลืมไป กระบวนการศึกษาเป็นหนทางที่จะทำให้จิตฟื้นความทรงจำได้ การเรียนจึงเป็นการทบทวนสิ่งที่เคยรู้มาแล้ว ครูเป็นเพียงผู้ “ถาม” เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดค้นหาคำตอบด้วยตัวเอง ครูไม่ได้บอหรือให้ความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน

พลาโตไม่เห็นด้วยกับนักปรัชญาโซพิสท์ (อย่าง โปรตาเกอรัส) ที่เชื่อว่าความรู้ คือ ประสาทสัมผัสและความเห็นส่วนบุคคล เพราะพลาโตเชื่อว่า ประสาทสัมผัสอาจลวงเราได้ และยังเป็นเพียงเงาหรือมายาภาพของแบบเท่านั้น

พลาโต กล่าวถึงความรู้ ๔ ระดับคือ

๑. การคาดคะเน หรือ การเดา (Conjecture) จัดเป็นความรู้ที่มีความแน่นอนต่ำสุด เช่น ความรู้ที่ได้มาจากประสาทสัมผัส จินตนาการ ความฝัน ภาพสะท้อนและเงาของสิ่งต่างๆ (เรื่องนักโทษที่ถูกขังในถ้ำ) เป็นต้น

๒. ความเชื่อ (belief) และความรู้ที่ได้จากการรับรู้ (perception) ในวัตถุสิ่งนั้นๆ

(เปรียบเทียบได้กับการที่นักโทษได้รับการปล่อยพันธนาการ แล้วถูกบังคับให้ยืนขึ้นทันทีและหันไปจ้องมองแสงสว่างดูความจริงนอกถ้ำ)

ความรู้ระดับ ๑ และ ๒ เป็นความรู้ที่อาศัยประสาทสัมผัส ซึ่งพลาโตเห็นว่าเป็นเพียงความเห็น หรือ ทศนะ ไม่ใช่ความรู้แท้

๓. ความเข้าใจ หรือความคิดตามลำดับเหตุผล (discursive intellect) เป็นความรู้ที่แม้จะยังไม่ชัดเจน แจ่มแจ้ง แต่ก็เข้าใจแล้วว่าเป็นสิ่งที่เคยเห็นในลักษณะเป็นเงาหรือมายาภาพ ความรู้ระดับนี้ได้แก่ ความทุกอย่างทางคณิตศาสตร์ ตลอดจนสูตรหรือทฤษฎีบทที่ใช้ในวิชาเรขาคณิต และพีชคณิต

๔. การรู้แจ้งเหตุผล (rational insight) เป็นความรู้ที่มีความแน่นอนสูงสุด ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับ “แบบ” ซึ่งถือเป็นความดีและความจริงที่มนุษย์แสวงหา เป็นความรู้แจ้งด้วยเหตุผล ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายสุดท้าย คือ ความดี (เปรียบได้กับนักโทษที่เข้าใจแล้วว่า “เงา” ไม่ใช่ของจริง พลาโตเห็นว่าคนที่มาถึงความรู้ขั้นนี้จะบรรลุถึงความดี และไม่เอ่ยกร่วมกิจกรรมที่คนทั่วไปเห็นว่าสำคัญความรู้ระดับ ๓ และ ๔ นี้เป็นความรู้แท้ หรือเป็นศาสตร์ ที่ต้องอาศัยปัญญาในการเข้าถึง

๘.๑.๓ ความรู้ตามลัทธิเหตุผลนิยม (rationalism)

นักคิดในลัทธิเหตุผลนิยม เชื่อว่า เหตุผลเป็นหนทางเดียวที่นำไปสู่ความรู้ และความรู้ เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด เป็นความรู้ก่อนประสบการณ์ จึงไม่เชื่อว่าประสบการณ์จะให้ความรู้ ที่ถูกต้องแน่นอน เพราะบ่อยครั้งที่ประสาทสัมผัสลวงเรา (Seeing is deceiving)

เรอเน เดส์การ์ตส์ (Rene Descartes) ตั้งใจจะพิสูจน์สัจจะทางปรัชญาด้วยการใช้เหตุผล จึงเริ่มต้นวิธีการหาความรู้ด้วยการตั้งข้อสงสัยกับทุกสิ่ง

เขาได้ข้อสรุปว่า ถ้าเขา “สงสัย” ได้ ก็เท่ากับว่า เขาต้อง “คิด” และเพราะ “เขาคิด เขาก็ดำรงอยู่” อย่าง

จากความรู้เรื่องทศนะที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า ทศนะคือความคิดความเห็นหรือความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะบุคคล สิ่งของ ความรู้ คำสอน ศาสนา การกระทำหรือสถานการณ์ต่างๆ ที่แสดงออกในรูปของการพูดศาสนา การกระทำหรือสถานการณ์ต่างๆ ที่แสดงออกในรูปของการพูด การเขียน หรือการปฏิบัติงาน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งแนวทางปฏิบัติหรือทำที่สิ่งแวดล้อมอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นความคิดเห็นหรือ ความรู้สึกเฉพาะตัวของบุคคลที่ได้ติดตามความรู้ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ และการประเมินค่าของผู้นั้นโดยไม่เป็นการวินิจฉัยว่าถูกหรือผิดดีหรือไม่ดี ดังที่ผู้ศึกษาทศนะของนักวิทยาศาสตร์ที่มีต่อพระพุทธศาสนาทั้งทศนะของนักวิทยาศาสตร์ไทยทศนะของนักวิทยาศาสตร์ต่างประเทศตลอดจนทศนะของนักวิทยาศาสตร์ที่ถือว่าเป็นนักวิทยาศาสตร์เอกของโลก

ลักษณะสำคัญแห่งทัศนะทางพระพุทธศาสนากับลักษณะสำคัญแห่งทัศนะทางวิทยาศาสตร์

(จรรยา วังงาม : ๒)

ลักษณะสำคัญแห่งทัศนะทางพระพุทธศาสนา	ลักษณะสำคัญแห่งทัศนะทางวิทยาศาสตร์
๑. ชี้ทางออกบอกจากพันทุกข์ สอนให้รู้ธรรมชาติของชีวิต คือรู้ว่าชีวิตคืออะไร? ชีวิตเป็นมาอย่างไร? ชีวิตเป็นทุกข์เพราะเหตุใด? ทางพันทุกข์ไปทางไหน? เช่น ตอนที่ยัสกุลบุตรเดินไปบนไปด้วยคำว่า ที่นี้วุ่นวายหนอ ที่นี้ขัดข้องหนอ แสดงออกถึงความมีทุกข์และไม่รู้ทางพันทุกข์ เมื่อเดินไปใกล้พระพุทธเจ้าทรงได้ยิน พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าที่นี้ไม่วุ่นวาย ที่นี้ไม่ขัดข้อง เธอจงมาที่นี้เถิดเราจะแสดงธรรมให้ฟัง เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเรื่องอนุปปกัถา ๕ มีเนื้อหาว่าด้วยธรรมตามลำดับ ๕ ประการ คือ ทาน ศีล สวรรค์ โทษของกามและประโยชน์ของการออกจากกาม จึงช่วยให้ยัสกุลบุตรได้เห็นทางพันทุกข์พบความสุขตามที่ต้องการ	๑. สนองความอยากรู้ สอนให้รู้ที่มาของความจริงอันเกิดจากความสงสัยในเหตุการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฝนตก พายุแลบ พายุร้อน พายุหนาว เกิดมาจากอะไร? เกิดจากเทพบันดาลหรือเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เมื่อเกิดการสงสัยว่า ทำไมนกจึงบินได้ ถ้าจะให้คนบินได้เหมือนนกจะต้องทำอย่างไร? จึงมีการค้นคว้าสร้างเครื่องร่อน เครื่องบิน ขึ้นมาใช้จนได้จนถึงทุกวันนี้ เซอร์ ไอแซค นิวตัน (Sir Isaac Newton) เห็นแอปเปิ้ลหล่นลงมาแล้วสงสัยว่าทำไมผลแอปเปิ้ล จึงตกลงสู่พื้นโลก ทำไมจึงไม่ลอยไปในอากาศ เขาได้พยายามศึกษาค้นคว้าจนคิดทฤษฎีแห่งความโน้มถ่วงขึ้นได้ว่า “ทุก ๆ อนุภาคของสารจะดึงดูดซึ่งกันและกัน...”
๒. ปลุกจิตรู้เห็นเป็นหลักฐาน (สติปัญญาฐาน ๔)	๒. เชิดชูหลักฐาน(หลักฐานที่รู้ได้ด้วยสัมผัสทั้ง ๕)
๓. เน้นการปฏิบัติ (มัชฌิมาปฏิปทา:ทางสายกลาง)	๓. เน้นการพิสูจน์ (ใช้วัตถุพิสูจน์วัตถุ)
๔. เลยสัมผัสทั้ง ๕ (เลยตาหูจมูกลิ้นกายไปถึงใจ)	๔. สุดขอบเขตความรู้อยู่ที่ประสาทสัมผัสทั้ง ๕
๕. พัฒนากาย วาจา ใจ และความเข้าใจ	๕. พัฒนาสมอง (มุ่งฉลาดแต่อาจขาดจริยธรรม)
๖. ใช้การทดลองจากตัวเอง ศึกษาจากสิ่งที่มีอยู่ภายในตัวเอง	๖. ทดลองศึกษาจากสิ่งอื่น ศึกษาจากสิ่งภายนอกตัวเอง
๗. ไม่เข้มแข็งธรรมชาติ	๗. ต้องการฝืนเอาชนะธรรมชาติ
๘. สามารถตอบได้ทั้งโลกียะและโลกุตตระ (ทั้งระดับเกี่ยวกับโลกและระดับพ้นโลก)	๘. ไม่สามารถตอบได้ทุกอย่าง (แก้ทุกข์ใจไม่ได้)
๙. เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว	๙. หาแนวทางหาคำตอบอยู่เรื่อยไป
๑๐. เป้าธรรมเพื่อความผ่องแผ้วบริสุทธิ์	๑๐. สิ่งที่ค้นได้ ค้นพบถือว่ายังไม่จบ ยังไม่สิ้นสุด
๑๑. พาหลุดพ้นจากความทุกข์	๑๑. ยังไม่หลุดพ้นจากความทุกข์
๑๒. พาเข้าถึงสุขจนถึงบรมสุข (ปรโม สุขิ)	๑๒. ตอนต้นเหมือนมีสุขแต่พอกทุกข์ขึ้นภายหลัง
๑๓. สอนความรู้ สู่ความจริง อิงความดี มีความงาม Knowledge-Noble-Truths-Goodness-Gracefulness	๑๓. สอนความรู้ สู่ความจริง อิงเทคโนโลยี ไม่มีอบรมหลักจริยา ไม่ได้พัฒนาจิต Knowledge-General-Truths-Technology-No ethicaltraining-No Spiritua Practice

๘.๒ ลำดับยุคแห่งทัศนะของนักวิทยาศาสตร์

กำเนิดและพัฒนาการตามลำดับยุคแห่งทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ยุคกาลิเลโอเป็นต้นมาทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ยุคกาลิเลโอเป็นต้นมา มีความเป็นมาดังนี้

กาลิเลโอเป็นนักวิทยาศาสตร์ชาวอิตาลีเจ้าของทฤษฎีทางดาราศาสตร์สามารถสร้างกล้องโทรทรรศน์(Telescope) ดูดาวได้ในระยะไกลอธิบายหักล้างทฤษฎีของอริสโตเติลทั้งในเรื่องโลก ดวงดาวต่างๆ ดาวเคราะห์ต่างๆ และเรื่องอื่นๆ ที่เป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทัศนะของกาลิเลโอเกี่ยวกับความเชื่อจะต้องเชื่อสิ่งใดก็ต่อเมื่อได้ทดสอบทดลองพิสูจน์ดูให้รู้เห็นตามเป็นจริงแล้วจึงเชื่อสิ่งนั้น ถือว่าเป็นทัศนะที่พ้องกับพระพุทธศาสนาตามหลักพระสัทธรรม ๓ คือ

๑. ปริยัติเรียนให้รู้เล่าเข้าใจชัดเจน แจ่มแจ้งชัด
๒. ปฏิบัติทำการทดสอบ ทดลองพิสูจน์ดูให้รู้เห็นความเป็นจริงตามที่รู้มานั้น
๓. ปฏิเวธให้บรรลุผล คือ ให้รู้เห็นตามเป็นจริง

ต่อมาจนถึงยุคของอัลเบิร์ตไอน์สไตน์ ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งในทัศนะของเขาว่า “หากว่ามีศาสนาหนึ่งศาสนาใดซึ่งเข้ากันได้ดีกับแนวคิดหรือหลักการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ (The modern scientific mind) แล้วศาสนานั้นก็คือ พระพุทธศาสนา นั่นเอง” ซึ่งจะมีในรายละเอียดต่อไป

๘.๑ ทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ที่เห็นพ้องกับพระพุทธศาสนา

ทัศนะของอัลเบิร์ตไอน์สไตน์ ที่มีต่อพระพุทธศาสนา Albert Einstein and Buddhism. ในปี ค.ศ. 1954 (ปี พ.ศ. ๒๔๙๗ หนึ่งปีก่อนเสียชีวิต) มหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน (Princeton University) ได้ตีพิมพ์งานเขียนชิ้นหนึ่งของอัลเบิร์ตไอน์สไตน์ ชื่อเรื่องว่า “The Human Side” ซึ่งนักฟิสิกส์ผู้รับรางวัลโนเบลผู้นี้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจทั้งในทางวิทยาศาสตร์และในทางศาสนาต่างๆ เป็นอย่างดีเมื่อศึกษาความเห็นของ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ เกี่ยวกับความเห็นในทางศาสนาแล้วพบว่า ศาสนาในโลกส่วนใหญ่เป็นศาสนาที่มีคำสอนที่ผูกติดอยู่กับองค์พระเจ้าไม่เป็นศาสนาแห่งจักรวาลไม่สอดคล้องกับหลักการเหตุผลค้นคว้าทดสอบพิสูจน์ในทางวิทยาศาสตร์ ในอนาคตวิทยาศาสตร์จะเจริญมากยิ่งขึ้นจะมีเครื่องมือพิสูจน์ที่ละเอียดชัดเจนมากยิ่งขึ้น มีศาสนาใดที่รับมือกับการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้ อัลเบิร์ตไอน์สไตน์ จึงได้แสดงความคิดเห็นว่า ศาสนาแห่งอนาคตจะเป็นศาสนาแห่งจักรวาล(ศาสนาจักรวาล) ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนเหตุผลและประสบการณ์ ปฏิเสธความเชื่อที่ไร้เหตุผล ดังข้อความในงานเขียนของไอน์สไตน์ว่า

The religion of the future will be a cosmic religion. The religion which on experience. Which refuses dogmatic. –Albert Einstein

พระพุทธศาสนามีลักษณะพิเศษที่จะหวังให้เป็นศาสนาแห่งจักรวาลในอนาคต พระพุทธศาสนาพ้นจากองค์พระเจ้า หลีกเลียงหลักเกณฑ์ความเชื่อที่ไม่เชื่อเหตุผลและหลักการดลบันดาลของเทพเทววิทยาพระพุทธศาสนาครอบคลุมทั้งสองส่วนทั้งส่วนที่เป็นธรรมชาติและจิต

วิญญานและพระพุทธศาสนาอยู่บนพื้นฐานความรู้สึกทางศาสนาที่เกิดจากประสบการณ์ของสิ่งทั้งปวง ธรรมชาติและจิตวิญญานเป็นเสมือนสิ่งที่มีความหมายเป็นหนึ่งเดียวกัน(เอกภาพ) พระพุทธศาสนาให้คำตอบสำหรับสิ่งที่พรรณนามาทั้งหมดนี้ได้ -อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์

หากมีศาสนาหนึ่งศาสนาใดที่รับมือกับความต้อการจำเป็นของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้ ศาสนานั้นควรเป็นพระพุทธศาสนา -อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ด้านล่างเป็นข้อความตอนหนึ่งในงานเขียนของอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์

Buddhism has the characteristics of what would be expected in a cosmic religion for the future : It transcends a personal God, avoids dogmas and theology; it covers both the natural and spiritual; and it is based on a religious sense aspiring from the experience of all things, natural and spiritual, as a meaningful unity. Buddhism answers this description. - Albert Einstein If there is any religion that could cope with modern scientific needs it would be Buddhism. Albert Einstein

แสดงให้เห็นว่า อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีและมีความเห็นว่าพระพุทธศาสนาครอบคลุมทั้งส่วนที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural science) และวิทยาศาสตร์ทางจิต (Spiritual Science) เป็นศาสนาที่จะยอมรับเข้าสู่หัวใจของวิทยาศาสตร์ได้ หลังจากนั้น ๑ ปีก็เสียชีวิต อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ เกิด ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๒๒ ตาย ๑๘ เมษายน ๒๔๙๘ อายุ ๗๖ ปี

ทัศนะของฟรานซิส สตอร์รี่ (Francis Story) นักวิทยาศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงชาวอังกฤษ มีทัศนะว่า“...องค์พระพุทเจ้าเอง ทรงเป็นศาสนศาสตร์องค์แรกในรอบโลกนี้ที่ทรงใช้วิธีที่มีเหตุผลทางความรู้ (scientific methods แปลอีกอย่างหนึ่งว่าวิธีทางวิทยาศาสตร์) ได้อย่างเที่ยงตรงที่จะวิเคราะห์ความเป็นไปของชีวิตของเราเอง และปรากฏการณ์ของจักรวาลที่พวกเราเกี่ยวข้องอยู่ และพระพุทธพจน์ได้ตรัสสอนพวกเราอย่างแจ่มแจ้งมาจนถึงทุกวันนี้ จนกระทั่งเกินกว่า ๒๕๐๐ปีมาแล้ว...”_ฟรานซิส สตอร์รี่ด้านล่างเป็นข้อความตอนหนึ่งในทัศนะของฟรานซิส สตอร์รี่ ในงานเขียนของเขาชื่อ The scientific approach to Buddhism by Francis Story

“...The Buddha Himself was the first religious teacher in this world-cycle to apply strictly scientific methods to the analysis of our own being and the cosmic phenomena in which we are entangled, and His voice speaks to us as clearly to-day as ever it did 2500 years ago ...”_Francis Story.

อีกทัศนะหนึ่งของฟรานซิส สตอร์รี่ (Francis Story) นักวิทยาศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงชาวอังกฤษ มีทัศนะ “มนุษย์ได้ฝึกฝนความเฉลียวฉลาดรอบรู้ของตนเพื่อเอาชนะธรรมชาติภายนอกด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology) บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่มนุษย์ควรแสวงหาแสงสว่างหรือสติปัญญาที่สูงลึกซึ่งยิ่งกว่านั้นอีก พระพุทธศาสนาเท่านั้นที่จะช่วยให้มนุษย์ประสบ

ความสำเร็จตามความประสงค์ (Goal) ดังกล่าวนี้อพรานซิส สตอร์

ทัศนะดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องพ้องกับพระพุทธศาสนาเป็นไป

เพื่อความสงบสยบกิเลส ความเศร้าหมองใจทั้งหลาย(อุปสมายะ) ให้ใจบริสุทธิ์ผ่องใส

เพื่อความรู้อยิ่ง(อภิญญาเย) คือรู้อยิ่งขึ้นไปทั้งความรู้ระดับเกี่ยวกับโลก(โลกียปัญญา) ทั้งความรู้ระดับเหนือโลก(โลกุตระปัญญา)

เพื่อความรู้พร้อม(สัมโพชายะ) คือ รู้แจ้งแทงตลอด ปลอดความสงสัยทั้งในทางโลกและทางธรรม ทั้งในด้านกายภาพและด้านจิตใจ

เพื่อความดับทุกข์ทั้งปวงได้ให้มีความสุขยิ่งๆขึ้นไปถึง บรมสุข(นิพพานายะ สังวัตตติ)

ทัศนะของจอฟฟรีย์ ชิว (Geoffrey chew) นักวิทยาศาสตร์ นักฟิสิกส์ชั้นนำแห่งศตวรรษที่ 21 เป็น ชาวอเมริกัน เขาเป็นศาสตราจารย์ด้านฟิสิกส์แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก(UC Berkeley) ตั้งแต่ ค.ศ. 1957-1999 (พ.ศ.2500-2542) จบปริญญาเอกด้านฟิสิกส์จากมหาวิทยาลัยชิคาโก เป็นสมาชิกคณะฟิสิกส์อิลลินอยส์(Illinois) เป็นสมาชิกสถาบันวิชาการแห่งชาติและเป็นสมาชิกสถาบันวิชาการ ศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์อเมริกัน มีทัศนะว่า “ ผมตกตะลึงและรู้สึกกระอักกระอ่วนใจที่พบว่า งานวิจัยของผมกลับกลายมาวางอยู่บนพื้นฐานทางความคิดที่ดูจะไม่เป็นวิทยาศาสตร์เอาเสียเลย เมื่อมันถูกนำไปเชื่อมสัมพันธ์กับพุทธธรรมคำสอนในศาสนาพุทธ”

จากทัศนะดังกล่าวนี้มีคำที่ควรทำความเข้าใจเพิ่มเติม คือคำว่า วิจัย

การเรียนรู้จากการวิจัยนั้นมีปรากฏอยู่ในพุทธธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก่อนที่จะมีการนำคำว่าวิจัยมาใช้ในทางวิทยาศาสตร์ คือ ปรากฏอยู่ในสัตตโปชฌงค์ ๗ องค์ธรรม นำสู่การตรัสรู้ คือ

๑. สติ ได้แก่ ความระลึกได้ ระลึกรู้ อยู่ทุกขณะจิตทุกขณะคิด ทุกขณะพูด ทุกขณะทำ ทำให้จิตรู้ตื่นเบิกบานเป็นอาการแห่งความสงบสุข

๒. ธัมมวิจยะ ได้แก่ธรรมวิจยคือการวิจัยสืบค้น สืบหาเหตุ ปัจจัย หรือเหตุผลของสรรพสิ่งต่างๆ ทั้งด้านฟิสิกส์ (Physical) คือด้านวัตถุหรือกายภาพ และด้านจิตใจ (mind) ทั้งที่อยู่ในตัวเราและอยู่ภายนอกตัวเราให้เห็นเป็นความไม่เที่ยงอนิจจาทางความไม่คงทนอยู่ในสภาวะเดิม (Born) ความไม่มีตัวตน (อนัตตา) หมุนวนเวียนกันอยู่อย่างนี้มีการเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไปให้มีจิตผ่านบรรเทา เบา วาง จาง คลาย หายทุกข์มีความสุขได้ตลอดไป

๓. วิริยะ ได้แก่ ความเพียรพยายามเรื่อยไปจนกว่า จะได้บรรลุสิ่งที่พึงประสงค์

๔. ปีติ ได้แก่ ความอิ่มใจ เต็มใจ ในการปฏิบัติงานตามความเพียรพยายามนั้นๆ

๕. ปัสสัทธิ ได้แก่ ความเจียบสงัด เอื้อต่อการปฏิบัติต่อไปให้บรรลุผลได้ เช่นเดียวกับความเจียบสัดในห้องวิจัย ห้องทดลองของนักวิทยาศาสตร์

๖. สมာธิ ได้แก่ ความตั้งใจมั่น ความแน่วแน่ ความนิ่งแห่งจิตใจ ไม่วอกแวก ไม่ร่วนวายไปในเรื่องอื่นให้มีใจตั้งมั่นอยู่กับเรื่องที่เราคิด อยู่กับกิจหน้าที่ที่เราทำอยู่กับคำที่เราพูดนั้นๆ อยู่เสมอ

๗. อุเบกขา ได้แก่ ความเป็นผู้มีใจหนักแน่น วางเฉยไว้ วางใจเป็นกลางตามความเป็นจริง ไม่มีอคติหรือความลำเอียงใดๆในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ก็ไม่ให้ความอคติหรือความลำเอียง(bias) เช่นเดียวกัน ที่กล่าวมานี้ การวิจัยก็มีปรากฏอยู่ในส่วนของธรรมวิจัย มีอยู่ในสัตตโปชณงค์ ๗ องค์ธรรม นำสู่การตรัสรู้นั่นเอง

ทัศนะของวิทยาศาสตร์ กลุ่มเวียนนา(Vienna Circle) เป็นทัศนะหนึ่งที่อยู่ในทฤษฎีความจริง ๔ ทฤษฎี คือ

ทฤษฎีที่ ๑ ความจริงคือ ความตรงกันระหว่างความเชื่อที่เกิดจากการรับรู้และสิ่งภายนอก ทฤษฎีที่ ๒ ความจริงคือ สิ่งที่น่าไปปฏิบัติได้

ทฤษฎีที่ ๓ ความจริงคือ ความสำเร็จหรืออรรถประโยชน์จากการปฏิบัติ

ทฤษฎีที่ ๔ ความจริงคือสิ่งที่พิสูจน์ทดลองได้ด้วยประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส

นักวิทยาศาสตร์ กลุ่มเวียนนา(Vienna Circle) ได้ประกาศหลักการว่า ความจริงต้องพิสูจน์ทดลองได้ด้วยประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส สิ่งที่พิสูจน์ทดลองได้ด้วยประสาทสัมผัสเป็นสิ่งที่ไร้ความหมายและไม่เป็นความจริง

ทัศนะของวิทยาศาสตร์ กลุ่มเวียนนา ดังกล่าว แม้ว่าจะไม่ได้แสดงทัศนะที่มีต่อพระพุทธศาสนาโดยตรงแต่ทัศนะดังกล่าวก็ถือว่า เห็นต่างกับพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนามีการศึกษาหาความรู้ความจริง ผ่านอายตนะต่างๆ อายตนะแปลว่า สิ่งที่เชื่อมต่อกันให้เกิดความรู้เป็นบ่อเกิดแห่งวิญญาณ(รับรู้) มี ๑๒ อย่าง ได้แก่ อายตนะภายใน ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เชื่อมต่อกับอายตนะภายนอก ๖ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมมารมณ ส่วนในทางวิทยาศาสตร์นั้นศึกษาหาความรู้ ความจริง ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย สุดแต่นักวิทยาศาสตร์เพียงเท่านี้ วิทยาศาสตร์ไม่ได้ศึกษาหาความรู้ ความจริง ผ่านการรู้ทางใจ และข้อมูลการรู้ทางใจ วิทยาศาสตร์ไม่จัดเป็นข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เพราะสุดแต่นักวิทยาศาสตร์ที่อยู่กาย ดูรายละเอียดในตารางอธิบายประกอบต่างๆ ที่การรับรู้มีความรู้ความจริงทางวิทยาศาสตร์นั้นก็ใช้ใจเป็นผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า นอกจากใจจะเป็นผู้รับรู้ ความรู้ ความจริง ผ่านประสาททาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย แล้วใจยังรับรู้ ความรู้ ความจริง ผ่านใจได้ด้วย

๘.๓ การรับรู้ในทางพระพุทธศาสนากับการรับรู้ในทางวิทยาศาสตร์

พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์(Buddhism and Science) : จรูญ วังงาม น.ธ.เอก,ป.ธ.๖, พ.ม.,ศศ.บ.,กศ.ม.(การบริหารการศึกษา)

พระพุทธศาสนา (Buddhism) อริยศาสตร์ : Noble Science				วิทยาศาสตร์ (Science) อัจฉริยศาสตร์ : Bright Science			
การรับรู้ในทางพระพุทธศาสนา ในทางพระพุทธศาสนามุ่งพัฒนาทั้งภูมิรู้และภูมิธรรม ภูมิจิต ตั้งแต่จิตปุถุชนจนถึงอริยจิต (Noble Minded) ในทาง พระพุทธศาสนาถือว่าการรับรู้เกิดขึ้นได้โดยผ่านอายตนะต่าง ๆ อายตนะ แปลว่าสิ่งที่เชื่อมต่อให้เกิดความรู้ เป็นบ่อเกิด แห่งวิญญาณ (รับรู้) มี 12 อย่าง ได้แก่ อายตนะภายใน 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจเชื่อมต่อกับอายตนะภายนอก 6 คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์				การรับรู้ในทางวิทยาศาสตร์ ในทางวิทยาศาสตร์มุ่งพัฒนาภูมิรู้สู่ความฉลาดทางสมอง มุ่ง พัฒนา I.Q. (I.Q.=Intelligence Quotient: ตัวเลขผลหาร แสดงค่าของความฉลาด)การรับรู้ที่ใช้เป็นข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ถือว่าการรับรู้เกิดขึ้นจากข้อมูลที่ได้รับจาก อวัยวะรับสัมผัสทั้ง5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ส่วนการรับรู้ ทางใจไม่ใช่เป็นข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ขอบเขตของการหา ความรู้ของวิทยาศาสตร์จึงอยู่ที่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย			
อายตนะ	สัมผัสเชื่อมต่อ Plug	อายตนะภายนอก ๖ Outside Media	เกิดวิญญาณ: รับรู้ (Spirit:Consciousness)	อวัยวะ(Organs) Senses:Nerves	หน้าที่	การรับรู้ (Consciousness)	หมายเหตุ
ภายใน ๖							
Inside Media							
(Six Sense Bases							
๑. ตา(จักขุ) ๒. หู(โสตตะ) ๓. จมูก(							

ทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ที่เห็นต่างกับพระพุทธศาสนาในเรื่องธาตุ (element) มีนักวิทยาศาสตร์บางคนซึ่งไม่เข้าใจหรือไม่เคยศึกษาพระพุทธศาสนาไม่เข้าใจธาตุในพระพุทธศาสนา กล่าวว่ธาตุตามที่เข้าใจกันในพระพุทธศาสนานั้นเป็นความเข้าใจผิดและเป็นการไม่รู้จักธาตุที่

แท้จริงธาตุที่แท้จริงนั้นจะต้องวิเคราะห์ลงไปในที่สุดได้โดยมีปริมาณเป็นแบบเดียวกันจะวิเคราะห์อีกสักเท่าไรก็คงส่วนประกอบคือโครงสร้างปรมาณู (atomic structure) อยู่เท่านั้นไม่เปลี่ยนแปลง ธาตุแต่ละชนิดในทางวิทยาศาสตร์ย่อมมีกำหนดของมันตายตัว ตามที่นักวิทยาศาสตร์ค้นได้ คือมีน้ำหนักของแต่ละปรมาณูเท่ากัน โดยใช้น้ำหนักของปรมาณูของธาตุไฮโดรเจนซึ่งเบาที่สุดเป็นหนักจะแยกหรือทำการวิเคราะห์ทางเคมีให้มากไปกว่านั้นไม่ได้แล้ว เมื่อปรมาณูของธาตุแต่ละธาตุเป็นสิ่งมีน้ำหนัก (atomic weight) สิ่งซึ่งซึ่งไม่ได้ดวงไม่ได้จึงไม่จัดเป็นธาตุ การที่ทางพระพุทธศาสนาแสดงว่าธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นธาตุแต่ละอย่างๆ นั้น นับว่าเข้าใจธาตุผิด เพราะดินก็ไม่ใช่อะไรทั้งนั้น เมื่อแยกธาตุแล้วอาจพบว่าเป็นธาตุผสมคือมีธาตุต่างๆ ผสมกันเป็นดิน น้ำก็ไม่ใช่อะไรทั้งนั้น ผสมกันระหว่างธาตุไฮโดรเจน ๒ ส่วนกับออกซิเจน ๑ ส่วน ไฟยังไม่ใช่อะไรเลยเพราะไฟไม่ขนาดซึ่งไม่ได้ดวง ไม่ได้แยกหาปริมาณไม่ได้ ลมก็เป็นธาตุผสมระหว่างธาตุออกซิเจน ไฮโดรเจนธาตุอื่นๆ อีกตกลงทางพระพุทธศาสนาจึงเข้าใจผิดเรื่องธาตุผิดโดยประการทั้งปวง นั่นคือทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ที่เห็นต่างกับพระพุทธศาสนา โดยใช้ความคิดเห็นหรือ ความรู้สึกเฉพาะตัวของทุกคนที่ได้แสดงออกตามความรู้ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ และการประมวลค่าตามคำจำกัดความหรือนิยาม (definition) ในทางวิทยาศาสตร์ของผู้นั้นเป็นหลักเพียงด้านเดียว แต่เมื่อได้ศึกษาให้รู้ความมุ่งหมายในการบัญญัติคำขึ้นใช้ในการพระพุทธศาสนาแล้วก็จะหากเข้าใจผิด ด้วยการรู้จักว่าคำจำกัดความหรือคำนิยามในแต่ละทางหรือแต่ละวิชานั้นย่อมมีความมุ่งหมายต่างกัน บางครั้งใช้ศัพท์พ้องกันแต่ความหมายไปคนละอย่าง เช่นคำว่า อารมณ์ กับ emotion อารมณ์ ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง สิ่งสำหรับให้ใจยึดมั่นหวังมิได้หมายอย่างที่เราเข้าใจกันในภาษาไทยที่ตรงกับคำว่า ความสะเทือนใจ หรือคำว่า emotion ในภาษาอังกฤษ

๘.๔ พระพุทธศาสนาเห็นเรื่องธาตุไปในทางชีวภาพ

ธาตุ (Bioelements) ๔ อย่างนี้เมื่อมารวมกันแล้วเป็นชีวิต หากแยกกันแล้วหรือไม่ครบธาตุ ๔ ก็ตาย

ธาตุ ๔ ได้แก่

๑. ปฐวีธาตุ คือ ธาตุที่แข็งแกร่งในตัวเราเหมือนดินที่อยู่นอกตัวเราก็แข็งแกร่งเช่นกัน ธาตุดินในตัวเราเช่น ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ กระดูก เป็นต้น

๒. อาโปธาตุ คือ ธาตุที่เหลวเอิบอาบในตัวเรา เหมือนน้ำที่อยู่นอกตัวเราก็เหลวเอิบอาบเช่นกัน ธาตุน้ำในตัวเรา เช่น น้ำเหลือง น้ำเลือด เป็นต้น

๓. เตโชธาตุ คือ ธาตุที่อบอุ่น ร้อนในตัวเราเหมือนไฟที่อยู่นอกตัวเราก็อบอุ่นและร้อนเช่นกัน ธาตุไฟในตัวเรา เช่น ความอบอุ่นในร่างกาย ความร้อนในร่างกาย ความร้อนที่ใช้ในการย่อยอาหารที่เรียกว่าไฟธาตุที่ย่อยอาหาร เป็นต้น

๔. วาโยธาตุ คือ ธาตุที่พัดไหวห้อยนติงในตัวเราเหมือนลมนอกตัวเราก็ตัดไหวห้อยนติงเช่นกัน ธาตุลมในตัวเราคือลมพัดไหวขึ้นเบื้องสูง เช่น ลมออกทางปาก ลมพัดไหวลงเบื้องต่ำ เช่น ลมออกทางทวารหนัก ลมพัดไหวในท้อง ลมพัดไหวในลำไส้ ลมพัดไหวไปทั่วสรรพางค์กาย ได้แก่ ลมที่ปรกฏอยู่ใน

คำถามท้ายบท

เอกสารอ้างอิงประจำบท

